

УДК 373.5.016:355.244.2(477)

Розвиток дослідницьких компетентностей на уроках з предмета «Захист України»

С. О. Чугунов,

учитель предмета «Захист України» та громадянської освіти,
Відокремлений підрозділ «Науковий ліцей»
Державного університету «Житомирська політехніка»

Анотація. У статті розглядаються педагогічні стратегії та методи, спрямовані на розвиток дослідницьких компетентностей ліцеїстів на уроках з предмета «Захист України». Запропоновано практичні рекомендації щодо організації дослідницької діяльності, використання інтерактивних методів навчання та оцінювання результатів. Представлено комплексний підхід до формування критичного мислення та аналітичних навичок у ліцеїстів.

Ключові слова: дослідницькі компетентності, дослідницька діяльність, предмет «Захист України».

Актуальність. Сучасна освітня парадигма спрямована на розвиток не лише знань, а й компетентностей, необхідних для успішного функціонування особистості у суспільстві. Одним із ключових завдань Наукового ліцею є формування дослідницьких компетентностей учнів, що сприяє їхньому інтелектуальному розвитку та підготовці до реальних викликів життя [1].

Науковці визначають дослідницьку компетентність як цілісну, інтегративну якість особистості, що поєднує в собі знання, уміння, навички, досвід діяльності дослідника, ціннісні ставлення та особистісні якості і виявляється в готовності і здатності здійснювати дослідницьку діяльність з метою отримання нових знань шляхом застосування методів наукового пізнання, застосування творчого підходу в цілепокладанні, плануванні, прийнятті рішень, аналізі та оцінці результатів дослідницької діяльності [2].

Метою статті є формування дослідницьких компетентностей учнів засобами предмета «Захист України».

Уроки з предмета «Захист України» є унікальною платформою для розвитку дослідницьких компетентностей, оскільки вони поєднують теоретичні знання з практичними аспектами безпеки, оборони та національної свідомості.

У педагогічній практиці застосовуються різноманітні методи та стратегії, спрямовані на розвиток дослідницьких компетентностей учнів. Особлива увага приділяється дослідницьким проектам, у рамках яких учні аналізують історію

військових конфліктів, досліджують сучасні стратегії ведення війни, аспекти кібербезпеки та інформаційних війн. Робота в групах сприяє ефективному розподілу завдань, де кожен учасник відповідає за певний аспект проєкту. Використання різноманітних джерел інформації, таких як наукові статті, документальні фільми, інтерв'ю з експертами, допомагає учням глибше опрацювати тему й критично осмислити отримані дані.

Додатково учні залучаються до написання науково-дослідних робіт МАН, що дає змогу їм поглиблено вивчати актуальні питання. Вони працюють над власними дослідженнями, застосовуючи методи наукового аналізу, проводять експерименти, аналізують теоретичні аспекти та презентують результати на конкурсах МАН. Така діяльність сприяє розвитку критичного мислення, навичок самостійної роботи й наукової аргументації, що є важливими складовими дослідницької компетентності.

Важливим елементом дослідницької діяльності є інтерактивні методи навчання. Проведення дебатів і дискусій на актуальні теми, пов'язані з національною безпекою, допомагає учням розвивати навички аргументації та активного слухання. Рольові ігри моделюють ситуації, що вимагають швидкого ухвалення рішень у кризових умовах, а використання онлайн-платформ і симуляторів дає можливість відпрацьовувати тактичні прийоми та стратегії. Крім того, значна увага приділяється розвитку критичного мислення: учні навчаються аналізувати інформацію, розпізнавати факти, маніпуляції та пропаганду в медіа, формувати запитання та самостійно знаходити відповіді. Самооцінювання та рефлексія дозволяють їм усвідомлювати власні помилки та вдосконалювати свої дослідницькі навички.

Ефективність навчального процесу значно підвищується завдяки залученню експертів: зустрічі з військовими, ветеранами, фахівцями з кібербезпеки, екскурсії до музеїв, участь у наукових конференціях та семінарах сприяють розширенню світогляду учнів. Використання сучасних технологій також відіграє важливу роль: онлайн-ресурси допомагають у пошуку інформації та аналізі даних, програмне забезпечення дозволяє моделювати та симулювати військові сценарії, а спільна робота через соціальні мережі та онлайн-платформи сприяє комунікації та кооперації учнів.

Оцінювання дослідницьких робіт здійснюється не лише за кінцевим результатом, а й за процесом дослідження. Важливо враховувати рівень сформованих дослідницьких навичок, використання різних методів аналізу та здатність учнів до самостійного висновку. Надання можливості для самооцінювання та рефлексії допомагає їм краще усвідомлювати власний прогрес.

Реалізація цих підходів сприяє позитивним змінам у навчальному процесі. Формує у ліцеїстів навички самостійного навчання та аналізу інформації, сприяє розвитку критичного мислення, здатності оцінювати різні точки зору. Підвищує рівень обізнаності щодо національної безпеки та оборони, сприяє формуванню відповідальної громадянської позиції та патріотичної свідомості.

Висновки. Уроки з предмета «Захист України» мають значний потенціал у розвитку дослідницьких компетентностей ліцеїстів. Поєднання традиційних та

інноваційних методів навчання дозволяє ефективно формувати критичне мислення, аналітичні здібності та навички роботи в команді. Використання активних методик навчання сприяє не лише інтелектуальному, але й моральному розвитку молоді, готуючи її до свідомої громадянської позиції та відповідального ставлення до безпеки країни.

Список використаних джерел та літератури

1. Освітня програма Наукового ліцею Житомирської політехніки на 2024–2025 навчальний рік. URL: <https://lyceum.ztu.edu.ua/osvitnya-prohrama-2024-2025-n-r/>.
2. Головань М. С., Яценко В. В. Сутність та зміст поняття «дослідницька компетентність». *Теорія та методика навчання фундаментальних дисциплін у вищій школі : збірник наукових праць*. Вип. VII. Кривий Ріг, 2012. С. 55–62.